

svrsi, ne samo kao razmišljanje i nauk o teologalnim krepostima, nego za oblikovanje kršćanskoga života. I ne samo to, vjerovati je da je smisao ovoga spisa ne samo biti pomoć onima koji studiraju teologiju, nego biti pomoć svim posvećenim osobama duhovnoga staleža i svakomu vjerniku laiku, kao i velikomu broju onih koji sa zanimanjem prate teološke tokove, teološke i duhovne prijepore i teološku raspravu. Iščitavajući knjigu čovjek dolazi do spoznaje da ona u isto vrijeme informira, formira i nadahnjuje. Njezina se vrijednost djela iščitava i iz aspekta opsežne bibliografije, koja se nalazi na kraju knjige. U stvaranju ovoga djela utjecaj su imali mnogi autori, a napose Dario Vitalija svojim djelom *Esistenza cristiana: Fede, speranza e carità* (2001.) i Juana Alfara djelom *Cristologia e antropologia* (1973.). Glavni zaključak izrazio bih u jednoj rečenici: Čitajući knjigu, dobiva se dojam da se u njoj isprepliće akademsko istraživanje i analiza te duhovni poticaji pisca. Naposljetku, knjigu smatram vrijednim djelom za čitanje i rado je preporučujem drugima.

Josip Batinić

Ivan Hang, *Sveti Ignacije u Božjoj školi*. Zagreb: Zaklada Biskup Josip Lang, 2019, 88 str.

P. Ivan Hang, svećenik isusovac, cijenjeni matematičar i kateheta, vraća se ovom knjižicom na izvore svoje duhovnosti, obrađujući život i poslanje sv. Ignacija Loyolskoga. Taj je svetac iz 16. stoljeća utemeljitelj Družbe Isusove, ali i začetnik duhovnosti i tvorac svjetonazora koji do danas imaju veliki utjecaj u Katoličkoj crkvi i šire. Iz toga se razloga nametala potreba postojanja cjelovitoga, no sažetoga i stručnoga prikaza Ignacijeva života na hrvatskom jeziku, te

će zato ovo djelo zasigurno naći put do mnogih čitatelja poklonika sv. Ignacija.

P. Hang služi se stilom koji je gotovo matematički precizan. Mnoštvo događaja, Ignacijevih citata i konstatacija njegovih biografa slaže u skupove i podskupove, koji nam pružaju novo čitanje Ignacijeva života. Premda će čitatelju koji je u tematiku slabije upućen u tom stilu zacijelo nedostajati pokoja glosa, ostali će više cijeniti egzaktnost i bibliografsku pedantnost koje krase ovu knjižicu. Na taj je način p. Hang želio ponovno postići ono što je, kako on sam podcrtava, bio cilj već Ignacijeve *Autobiografije*: ne vraćati čitatelja u prošlost, nego prevesti doživljena iskustva na aktualni jezik, tako da ih se učini prisutnima za druge, prema zahtjevima i potrebama našega vremena. To p. Hang čini sadržajem i opsegom ove knjižice, koja imponira svojom jednostavnošću i čitljivošću.

Upravo je *Autobiografija* Ignacija Loyolskog temelj od kojega p. Hang polazi i kojemu se uvijek iznova vraća u ovoj knjižici. Cilj i način nastanka *Autobiografije* objašnjava nam na početku kroz perspektivu dvojice Ignacijevih suradnika, koji su u najvećoj mjeri sudjelovali u stvaranju toga djela, Jeronima Nadala i Luisa Gonçalvesa da Câmara. Naime, prvi su isusovci duže vremena nagovarali Ignacija da ispriповjedi svoj život, i on je to konačno učinio 1553., odnosno tri godine prije smrti. Djelo je nastalo na način da je Ignacije prilikom šetnji pripovjedaو Câmara, a on bi zahvaljujući svojemu izvrsnomu pamćenju pisao na kraju dana zabilješke, a kasnije je poduzimao konačnu redakciju.

U uvodni dio svoje knjižice p. Hang uvrštava potom još i kratku kronologiju Ignacijeva života, te generalni pregled same *Autobiografije*. Potom slijedi šest poglavlja, odnosno šest skupova u kojima p. Hang zbraja ključne događaje Ignacijeva života i teme ignacijevske

duhovnosti: želja, videnja, slika Krista, Jeruzalem, pomaganje dušama i Ignacijeva smrt. Podatke iz *Autobiografije* pritom upotpunjuje citatima iz Ignacijevih pisama i dnevnika, kao i komentarima prvih isusovaca, te suvremenih, uglavnom francuskih, duhovnih pisaca.

Ono na čemu p. Hang uvijek iznova inzistira komentirajući Ignacijev život neproračunljivost je umnoška milosti i naravi. Milost i narav kod svetaca surađuju na način koji dovodi do neslućenih rezultata. Milost ne poništava narav, nego ju izgrađuje na način da ono vrijedno u čovjeku dovodi do eksponencijalnoga rasta. To je ono što se dogodilo kod sv. Ignacija i zato nas p. Hang uvijek iznova vodi putem od biografskih crtica, odnosno naravi, do postignutih vrлина, odnosno plodova koje je milost kroz narav postigla. Ignacije je svoju želju za velikim iskazivao u dvorskoj službi, a milost je tu želju preoblikovala u poznati *magis*, odnosno kršćansku gorljivost. Volio je maštati o svjetovnim uspjesima, a milost je tu sposobnost imaginacije okrunila brojnim videnjima. Želio se je iskazati u služenju španjolskomu kralju, a milost ga je potaknula da se iskaže u služenju Kralju Kraljeva.

“Umro je najobičnije na svijetu”, riječi su kojima p. Hang završava svoje djelo opisujući Ignacijevu smrt. Takva trezvenost, umjerenost, prisebnost ostala je karakteristika Družbe Isusove i ignacijevske duhovnosti. Njezina usmjerenost na pragmatično, konkretno i korisno stavila je u drugi plan mističnost, subjektivnost i religiozni patos. Upravo je takva i knjižica p. Hanga, te kao takva predstavlja izvrstan sažeti uvid u lik i djelo svetca iz Loyole i njegovu duhovnu ostavštinu. Vjerujemo da će biti na duhovno obogaćenje mnogim čitateljima, te im ponovno otkriti i približiti dubinu i ljepotu ignacijevske duhovnosti.

Stanko Perica

Ivica Žižić, *Marginalije: Zapisi o svećeništvu*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2020, 192 str.

Autor knjige Ivica Žižić svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Uz to je redoviti profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu te pozvani profesor na papinskim sveučilištima Urbaniana i Anselmianum u Rimu. Autor je znanstvenih i stručnih radova iz područja antropologije, teologije i umjetnosti. Knjiga *Marginalije* skup je eseja koje je tijekom 2018. godine objavljivao u *Vjesniku Đakovačko-osječke nadbiskupije*. Podijeljena je u jedanaest dijelova, od kojih je svaki dio podijeljen na nekoliko podnaslova, uz predgovor, popis korištene literature i bilješku o piscu.

Prvi dio knjige nosi naziv *Pisati o svećeništvu*. U njemu autor iznosi svoju svijest da je svećeništvo neiscrpan i nezaobilazna tema i da je dosta toga o njoj napisano, ali on želi nešto reći o već poznatom, ali s jednoga drugoga motrišta. Smatra da se do istine svećeničkoga identiteta, koji je vrlo složen, može doći samo vrlo širokim pristupom. U ovoj je knjizi cilj doći do razumijevanja istine svećeništva u svjetlu i iz perspektive iskustva svećeničkoga života. Iako svi svećenici imaju iste ideale, ipak ne postoje dva ista svećenika. Svaki je originalan te se zato razmišljati o svećeništvu može samo na osnovi presonalističkoga načela. Svećeništvo nije čovjeku nešto nadodano, nego čini dio njegove osobnosti i jedno je od ključnih pitanja kako biti svećenik, a ne izgubiti sebe i kako ne izgubiti svoje svećeništvo tržeći sebe. Ta razmišljanja su usputna razmišljanja o tekstu svećenikova života te ne mogu obuhvatiti cjelinu goleme svećeničke egzistencije, ali pisana u nadi da se cjelina u odlomku očituje kako kaže Hans Urs von Balthasar. Ona žele pomoći svećenicima da budu ono što jesu i da postanu ono što bi mogli i trebali